

FOAIA DIECESANĂ

Organ al Eparhiei gr. or. rom. a Caransebeșului

APARE DUMINECA

Prețul abonamentului:	Prețul inserțiunilor	Correspondințele se adresează redacțiunii „FOAIA DIECESANĂ”
Pentru Austro-Ungaria pe an 10 coroane	Pentru publicațiuni oficiale, concurse edite etc. publicate de 3 ori, dacă conțin până la 150	iară banii de prenumerațiune și inserțiunile la
pe 1/2 an 5	de cuvinte 6 cor., până la 200 de cuvinte 8 cor.	ADMINISTRAȚIUNEA
„ România și străinătate pe an 14 franci	de aci în sus 10 coroane	Librăriei și Tipografiei dioc. în Caransebeș
pe 1/2 an 7		

Învățătura la Anul nou

la întâia zi a luni Ianuarie, predată în anul 1801 în Dugnecea*

Luca cap. 13

În vremea aceea, venit-au oare carii cătră Isus spunându-i lui de Galileenii, al căror sânger Pilat amestecase cu jertfele lor, și raspunzând Isus a zis lor: Au vi-se pare, că Galileenii aceștia mai păcătoși de cât toți Galileenii au fost, pontrucă au pătimit acestea? Nu, ci zic vouă, că de nu vă veți pocăi, toți așa veți peri. Sau acei 18, pe cari a căzut turnul în Siloam și i-a ucis, vă pare că aceia mai dători au fost decât toți oamenii, cari lăcuiau în Ierusalim? Nu, ci de nu vă veți pocăi, toți așa veți peri. Și zicea pilda aceasta: Oare-cine aveă un smochin în viaa lui sădit și a venit căutând roadă întru el și n'a aflat; și a zis vieriului: Iată 3 ani sunt, de când vin căutând rodul smochinului acestuia și nu găsește, taie-l acuma, căci și pământul impresoară. Iară vierul raspunzând a zis lui: Doamne mai lasă-l și întru acest an până 'l voi săpa împrejur și voi pune gunoii, doară va face roadă; iară de nu, îl voi tăia în anul ce vino.

Iată, Iubiților Ascultători, cu ziua de eri ce a trecut, a trecut dela Nașterea Domnului nostru Isus Christos 1800 de ani, și cu ziua de astăzi, întrăm în curgero nouă, în an nou, cu carele și aproape de hotarul vieții noastre am ajuns; un an am săvârșit, alt an am început. Mărire ție Dumnezeuule, cela-ce așa cu înțelepciuno ocărmuești lumea.

* Publicăm în fruntea numărului de astăzi această frumoasă predică, compusă și ținută înainte cu mai bine de 100 de ani de binemeritatul protopresbiter al Caransebeșului Ioan Tomiciu († 1834), fost până pela 1804 paroh în Dugnecea. Originalul predicii îl avem dela M. O. D. Antonie Popoviciu, paroh în Nicolințul Mare. Red.

Creștinilor! Stau și mă gândesc, ce voi să vă vestesc acuma vouă cu anul nou, bucurie sau întristare mare. Știu, că voi veți mai pofti bucurie mare decât întristare, pontrucă ce a fost până astăzi, au bine au rău, toate cu ajutorul lui Dumnezeu le-am petrecut, binele cu răul, și răul cu binele amestecat au fost și au trecut; de vom socoti binele, ce au trecut, vom vedeă chiar, Iubiților, că cu anul, ce a trecut, au trecut și din zilele noastre, a trecut floarea anilor noștri, și toate mădularile noastre cu începerea acestui an nou mai aproape de putre-june au ajuns. Și așa încet încet, din zi în zi, din lună în lună și din an an ne apropiem de sfârșitul vieții noastre; anii trec, vremea se schimbă, și noi ne schimbăm cu vremea, și nu numai noi ci și toate făpturile se schimbă, frumșeța florilor se vestejește, verdeața se uscă, copacii cei tari se frâng și cad, toate hierile pe pământ, păsările, peștii și toată sullarea, moare și putrezește, și câmpuri netede într-o clipă de ochi se fac întunerece și așa ce bucurie voi vesti vouă, pentru anul cel vechi și pentru cel nou. Nu pot vesti vouă bucurie nici-de cum, ci mai vârtos jele și întristare voi vesti, și aceea nu dela mine spun vouă, ci din faptele voastre și din lucrările voastre și din purtarea în anii ce au trecut am luat pildă a vă spune și a vă vesti; pontrucă voi în anul ce a trecut nici o roadă de pocăință n'ați făcut. Trei posturi au trecut, ispovedanie, cuminecătura și alte fapte bune dela creștini în biserica noastră n'am văzut, ci tot mozaverii, svezi, gâlcevi, pizme, clevetiri și alte fărdelegi destule am văzut și de nu aş aveă nădejde, că vă veți pocăi aş zice stăpânului vici, să taie pomul cel neroditor, să nu impresoare pământul înzădar.

O, minune! Cine este cel ce dușmănește și cine este pe carele îl clevetește. Om pe om, vecin pe vecin și frate pe frate, că toți suntem

frați, și un tată pe Dumnezeu avem; mare minune creștini, pentru o greșală mică și mai pentru nici o greșală unii creștini îndrăsnesc a osândi, a hulii și a ocării pe cei de aproape ai săi, și mai nici o adunare sau vorbă macar undă s'ar aduna, în biserică, sau în casă, la ospăț sau în birt, petrecania lor este aceasta cea dintâiu, ca să-și rida de alții, și să-i băjocurească împletind și nădînd vorbe peste vorbe și hule peste hule. Și de vom socoti de firea păcatului acestuia, vom cunoaște, că acesta este dintre păcatele cele mari, și puțin de nu este mai greu de cît tot păcatul, pentru că mulți mai voiesc ucidere pe trupul său decât să-și piardă cinstea sa.

Singur apostolul Pavel, carele toate bună-tățile lumii acestea în loc de gunoiu le socoate, grăește oare unde: Mai bine este mie să mor, decât să-mi deșerteze cineva lauda. Ucigașul face pagubă numai lui singur și aceluia pe carele îl omoară; iară cel-ce osândește și clevește pe aproapele său, acela este ca vespea, carea cu acul său pe cineva împunge și ea negreșit pierde. Așa și carele hulește, mai întâiu sufletul său pierde, iară a doua și pe cel ce hulește vatămă, pentru că duce pe el la întristare; iară a treia omoară și pe acela, carele hulirea lor ascultă, fiindcă și acela vatămându-se cu vorbele lui tot întru acea osândă cade, și așa acest fel de oameni pe trei deodată omoară.

Isus Hristos în 'Evanghelie (Mateiu 5, 22) zice: „De va zice cineva fratelui său raca, vinovat este soborului, iară ori care va zice nebune, vinovat va fi matchii focului“. Adevărat așa este. Farizeul numai cît a osândit pe vameșul, singur osândă a primit dela Dumnezeu, și postul lui, milostenia lui nimica nu i-au folosit. Luați întru socotință numai una aceasta, că când cineva osândește pe aproapele său, atuncia acela răpește judecata lui Dumnezeu la sine, cum zice sântul apostol Iacov (4, 11): „Cela-ce osândește pe fratele său, legea osândește; ce judeci legea? Tu nu ești făcător de lege. Dumnezeu este punător de lege, și judecător tuturor oamenilor, dar cine ești tu, care osândești și clevești pe altul“. Cine te-au pus judecător, vezi a cui derogătorie ai luat? Oare vezi în al cui lucru te-ai amestecat; și pentru aceea nu ești vrednic de toată pedeapsa și munca, ci mai vârtos pentru aceea, că fiind tu singur spurcat și încărcat de păcate, te apuci a judeca păcatele altora. Cine din noi se poate lăuda, că este curat de toată prihana și întinarea înaintea lui Dumnezeu? Dar ce a zis Hristos în 'Evangelia sa, când au adus înaintea lui pe muiorea cea prinsă în preacurvie, care se cădea după lege să o omoară cu pietrii? A zis așa cătră ei: Cel nepăcătoș între voi să arunce întâiu cu piatra asupra ei. Dar noi nu numai pietrii ci și întregi

munți rădicăm asupra aproapelui nostru singuri fiind spurcați și urți înaintea lui Dumnezeu cu sufletul și cu trupul. Dar cui vom asemăna pe acela, care nevăzând la aproapele său, nici o faptă rea, scornește zsupra lui așa clevește, hule și minciuni ca când ar fi în ochii lui bârna cea mai mare, măcar că nu-i piau în ochii lui; pe așa fel de oameni îi asemăna prorocul David aspidei zicând (psalm 139, 3): „Ascuțit-au limba lor ca de șarpe, otravă de aspidă este în buzele lor“. Însă mie mi-se împare puțin lucru a fi de a numi pe clevetitorul aspidă, ci mai bine al numi diavol precum zic îngerii la apocalipsă (12. 10): „Acum să făcū mântuirea și puterea și împărăția Dumnezeul nostru și biruința Hristosului lui, căci să obori clevetitorul fraților noștri“. După cum diavoli s'au lăpădat și s'au oborît din cer, așa cu vremea toți aceia, carii au urmat diavolului cu clevetirea fraților săi, vor fi oboriți în iazărul cel arzător cu foc după moartea lor. O, înfricoșate clevetiri; o, pierzetoare împotrivire adevărului; dar cine aduce pe om la acest rău decât pizma și zavistia. Pentru că pizma tot lucrul bun urește, pizma este rădăcina tuturor răutăților, pizma este începătura luptării împotriva poruncilor lui Dumnezeu, mijlocitoarea morții și muma uciderii de frați; pentru ce ucisera Iidovii pe Hristos decât pentru pizma; ziceau ei, acest om nu este dela Dumnezeu, că nu păzește Sămbata (serbătura), dar ce lucră el Sămbata? ulogii vindecă, bolnavii tămădueste, orbilor dă vedere. Hristos propoveduiă adevărul, iară ei ziceau, ce grăește acesta așa hule? Mirunile ce făcea Hristos înaintea lor erau foarte bune, ci înzădar, că zavistnicul sau pizmașul nu știe de aceea, ci se uită cordiș la binele de aproapele său și neincetat se silește, ca pre cel fericit să-l vază nevoieș și ticălos.

Această patimă a zavistnicului este păcat fără de dobândă și cu întristare, și este și păcat și muncă, și este și bună și rea; bună este pentru aceea, că pizmașului nu mai trebuie altă muncă, decât munca ce o are, că rugina nu roade ferul, precum roade zavistia inime omului ce o are; iară rea este pentru aceea, că face rău, celor buni și întristează.

O, zavistie, o pizmă, cît ești de inveninată, și câte nevoi faci între oameni; și cine te are pe tine nu este vrednic a se numi om și a se chema creștin. Ascunde-te, închide-te, fă ce vei face, pizmașul tot vede ce faci; și să vadă aceea ce faci, bine, numai ochii lui vad și ceea ce nu faci. Și așa înarmându-ne noi unul asupra altuia cu pizma, nu ne trebuie alt pizmaș, nici singur diavolul nu ne este de lipsă.

Toate relele acestea, Iubiților Ascultători, ies dela iubirea omului de sine, adecă când

cineva pe sine singur așa se iubeste și așa se ține, că nimenea nu-i ca el; așa sunt cu iubirea de sine robiți, cât pe sine peste măsură înțelepți se fac și se fărâmă, că nu pot cuprinde toată lumea; tot omul este înaintea lui ca unul ce nu știe nimica, pe tot omul îl ține slab om, nimenea nu este vrednic de el, nimenea nu este pe care el n'ar urî și nu l-ar trece cu vederea; dar ticalosul nu știe, că el este cel mai nevrednic decât toți, că se inchipuește în chipul Luciferului, că cu cât este mai urît și mai scârnav dracul, cel-ce urește pe om, cu atâta este el mai urît și mai scârnav decât dracul; pentru-că ce este mai rău pe lume decât marea sau iubirea de sine; rar sunt așa fel de oameni pe lume, dar tot se găesc. Și așa, pe așa fel de oameni sunt vrednici, ca să-i izgonească dintre obște.

Așadar' vedem noi, cât sunt de păgubitori și stricători oameni cei răi, altora și lor singuri și lui Dumnezeu; și când noi întru o așa răutate petrecem, în vremea aceea nici postul nostru, nici rugăciunea, nici jertfa noastră nu este primită înaintea lui Dumnezeu. Această patimă și acest verme este puternic, ca să mănânce roada cea mai bună a ostenelelor noastre. Aceste afurisite molii nu vor cruță îmbrăcămintele și podoabele sufletelor noastre.

Întrebăm noi de ce atâtea răsmeriți între împărați s'au rădăcat, de ce atâta foamete a căzut, de ce oameni acum fără noroc sunt? Au doară așa a fost să fie aceea și așa este? Nu, creștinilor, ci pentru răutățile noastre, pentru vrasmașiile noastre, pentru nedreptățile noastre, și de nu vă veți pocăi toți, așa veți peri. Dumnezeu așteaptă din an în an, din zi în zi, ca să aflu vr'un rod de pocăință între creștini.

Iată sunt trei ani, de când vin să văd rodul smochinului acestuia și nu aflu rod întru el; neamul acesta (zice Dumnezeu) văd, că nu se pocăește, neam preacurvar și feciori de curve sunt; neam păcătos și tatăl pruncilor păcătoși (Psalm...), rudă întoarsă și atârnoare, ruda, care nu și-a îndreptat inima sa și nu și-a încredințat cu Dumnezeu duhul său; nu pot să răbd așa obiceiuri, nu pot suferi așa răutăți, oamenii nu se tem de Dumnezeu, creștinii nu se rușinează de Hristos, lumea aceasta nu ascultă de evanghelie, minciuna acopere adevărul, nedreptatea biruește dreptatea, păcatul împărătește, credința este moartă, toate s'au schimbat (Psalm 13, 3), toți s'au abătut împreună netrebniți s'au făcut. Destul am așteptat, neamul acesta să se pocăească, iată trei ani de când vin căutând rodul lui și nu aflu nici o roadă de pocăință, taie-l acuma și-l aruncă în foc, că și pământul împresoară.

Auzind noi, iubiților ascultători, aceste cuvinte aspre ale lui Dumnezeu, cari după drep-

tate vrednici de așa pedeapsă suntem, să rădicăm mintea noastră și să înălțăm gândul nostru către Dumnezeu, și să ne rugăm lui cu lacrimi zicând dintru adâncul inimii noastre: Doamne Dumnezeul nostru, știm și cunoaștem, că nu suntem vrednici mai mult să fim vii pe lume, ci suntem vinovați să ne dăm cu totul pedepsei, să ne tai și să ne arunci în foc, că nu numai dragostea ta și poruncile tale am uitat, ci și ca hieriele unul asupra altuia ne purtăm, și prin multe feluri de lăcomii unul altuia trupurile mâncăm; amin, de moarte suntem vinovați; lesne poți tu pe noi într'o clipeală de ochi să ne perzi pe toți și noi singuri cu dreptul aflăm să ne dăm perzării. Ci te rugăm pe tine, făcătorul și ținătorul tuturor, și zicem: Doamne miluește-ne pe noi păătoșii și ne iartă; adu-ți aminte de noi, că lucrul mânilor tale suntem; adu-ți aminte de noi, poporul tău; întoarce-ți mila ta către noi, că iată și noi ne-am întors cu toată inima noastră către tine, și nu ne lăsa, ca să perim până în sfârșit, că tu ești bun și milostiv, Doamne.

Iară eu, ca un pastor de turmă, despre partea noastră înalț inima mea către stăpânul viei, către Dumnezeu cel puternic și-l rog pe el: Doamne sântă prea milostiv, știu, că de mult aștepti rodul smochinului, adevărat a poporului acestuia, și de atâta ani ceri rodul lui dela mine și nu rodește, rogu-te pe tine, ca să nu-l tai îndată, mai lasă-l și în anul acesta până-l voi săpă și voi pune gunoiu pe lângă el; vom mai certă pe el cu învățătura și cu cuvinte dumnezeiești, doară se va pocăi, doară va face roadă; iar' de nu, îl vei tăia în anul ce vine. Cei ce are urechi de auzit să audă; amin.

Chestiuni catihetice

(Urmare)

După toate cele zise este evident, că poveștile și fabulele, fie ele cât de clasice, nu pot fi materie de Religione, căci — reasumăm:

a) Este lucru riscat dar totodată și nedemn de un catihet serios, a propune drept lecțiuni de Religione fabule și povești. Este *riscat*, căci după cum am văzut forte ușor se poate întâmplă, ca școlarii, cari au prins pe catihet cu minciuna, când li-a preles povești, să nu-i mai dea crezământ, când va propune minuni biblice; este *nedemn*, căci iată ce zice apostolul Pavel: „Iară de basmele cele spurcate (corect; profane) și băbești te ferește, și te nevoește spre bună credință“ (I Tim. 4, 7).

b) Poveștile și fabulele nu sunt pentru etatea fragedă a copiilor de 6—7 ani.

c) Fiind poveștile și fabulele după cuprinsul lor niște istorisiri fantastice, necorespunzătoare realității,

este imposibil, ca școlarii pe baza lor să „ajungă la cunoștința naturală de Dumnezeu ca creator și guvernator al lumii” sau a „desvoltă în ei sentimentele de ordine, purtare cuviințoasă, ascultare și supunere, de iubire față de semenii săi, de dreptate și adevăr, de milă și îndurare față de cei lipsiți și nevinovați” — cum vrea Planul de învățământ; din contra cu poveștile și fabulele vom produce în școlarii idei false despre Dumnezeu, despre om și despre raportul existent între Dumnezeu și om, vom propaga credință ușoară, superstițione etc. de o parte, de altă parte vom face din copii niște Vântură-țară, Cască-gură etc. — cum prea nimerit arată d-l Iosif Stanca în „Biserica și Școala” Nr. 25. „Copilul miăcinos”, cu care dl I. Cădariu vrea să combată (în Nr. 27) pe dl Stanca nu este nici poveste nici fabulă, ci o simplă istorioară morală, îi putem zice o „pildă”, admisă la propunerea religiei, după cum voi arăta mai târziu.

d) Biserica noastră, învață că *omul păcătuiește în contra credinții, dacă nu crede în Dumnezeu sau dacă crede altcum de cum învață biserica despre Dumnezeu* (Vezi Mărturisirea ortodoxă, Întrebarea 51). Dacă omul, care crede astfel, este păcătos, apoi ce e omul, care învață pe alții să creadă altcum de cum învață biserica? Oare nu este păcat strigător la cer a face pe elev — după cum scrie dl I. Cădariu — să-și închipuie „în Sfânta Vineri o ființă supranaturală și puternică, apropiată de Dumnezeu”? Oare nu cred și descântătorii și vrăjitorii în felul acesta?

e) Aproape toți herbatianii de astăzi nu mai consideră poveștile și fabulele de materie de Religie — ele sunt eschise din planul de învățământ al Religiei și din oarele de Religie — ci de materie premergătoare și aparținătoare. Istoriei profane. Pedagogii noștri de valoare încă sunt de părerea aceasta. După Dr. D. P. Barcianu, materia de Religie pentru anul prim ar fi: „In legătură cu sărbătorile crăciunului, botezului și paștilor și în legătură cu unele cântece de stea, *lucrurile mai apropiate de înțelegerea copiilor despre Hristos, rămânând ca pe lângă acestea partea morală să se cultive și prin alte materii de învățământ, potrivite gradului de dezvoltare intelectuală a copiilor în vârsta de 6—7 ani*” (Vezi „Câteva observări asupra învățământului din religie”, Foia pedagogică, An. I Nr. 2, pag. 18). Iar dl Dr. P. Pipoș în „Materia și planul de învățământ” al Religiei indică apriat, cari sunt acele „*alte materii de învățământ*”. Ele sunt „istorioare de cuprins moral, luate din cercul de experiență al copiilor, d. ex. despre un *copil ascultător, despre copilul neascultător* șct.” așa dar *pilde* și nu povești și fabule, cari abia mai târziu (nu în anii primi de școală) au să formeze materie pregătitoare pentru Istorie (Vezi „Metodica școlii populare”. Arad, 1901, pag. 9 și 214.)

Planul de învățământ impune mai departe ca materie de Religie pentru anul prim — pe lângă oare cari rugăciuni, cântece de stea și ceva despre

nașterea Domnului *) — și *cântece de joc și cântece lumești*.

Sub cântece de joc înțelegem: chiuiturile sau descântecele, ce le zic în anumit ritm, prin urmare le cântă, flăcăii în joc, sau versurile, cari le recitează, tot într'un anumit ritm, copiii când se joacă d'a Baba-oarbă etc.; cântece lumești în înțeles literar pot fi toate cântecele, ce nu sunt bisericesti sau religioase, iar în înțelesul de rând, comun, cântecele populare. Aceste explicațiuni mi-le-a dat un hârnicească dascăl, care totodată e și meșter în cântare și versat în literatura populară.

Cum de ajung astfel de cântece să fie materie de Religie, cu greu am pricepe, dacă nu cumva stau în legătură cu poveștile de chipul „Caprei cu trei iezi”.

E natural, că după ce ai expus sburdalnicul joc al ieșilor, trecând la aplicare să-ți înveți școlarii un joc dimpreună cu cântecul lui, care poate fi:

*Una rama, cătarama,
Și-un pui, bele pui,
Și diacu, popistacu,
Bâz la dracu!*

iar gândind la întreaga pățanie a familiei cocoanei caprei, să intonezi cu școlarii cântecul lumesce:

„Bâr, oiță, bâr!”

sau după o poveste cu Ilene-Cosânzene, cari n'au nimic nici cu școala nici cu nația:

*„Mândruță cu ochii mici,
Ce mă faci să vin p'aici...”*

Numai așa — și nu altcum — poate înțelege lumea mare dispozițiunile Planului de învățământ referitoare la cântecele de joc și cele lumești. A înțeles însă ancheta, care a compus planul, sub cântece lumești: cântece școlare sau naționale, de ce n'a spus apriat acest lucru? Dar nici acest fel de cântece nu li-i locul la Religie, ci la „Cant” sau poate la „Istorie” ori „Literatură” etc.

La Religie trebuiau să se iee în plan cântări bisericesti, ca: „Doamne miluește, Amin, Dă-ne Doamne, Ție Doamne, Sfinte Dumnezeule și altele mai ușoare” și nu să se amâne aceste până în anul al treilea, căci sunt mai ușoare și mai de trebuință decât cântecele lumești, cari se continuă în Plan până în anul IV.

Ne-am ocupat până aici cu materia de Religie din anul prim de școală, care an se numește și „curs pregătitor”.

Să vedem acuma, care e materia de Religie admisă de pedagogia modernă pentru anii de școală următori. Cea principală este *materia istorică* scoasă din:

- a) Testamentul vechiu;
- b) Testamentul nou: *vieța lui Iisus*;

*) La această materie de Religie încă s'ar putea face câte-va observări, dar sper, că voi reveni asupra ei, când voi vorbi despre rugăciuni.

c) *Istoria bisericii universale și*

d) *Istoria bisericii naționale.*

Din materia istorică se abstrag anumite învățături religioase-morale, cari împreună cu misteriele se sistematizează în :

e) *Catehism.*

Materia secundară, ce se grupează pe lângă cea principală, o formează : rugăciunile, cântările bisericesti, citirile din sânta Scriptură, explicarea cultului divin etc.

Atât herbartianii germâni cu reprezentanții lor Ziller (vechiu) și Dr. Rein (nou) cât și autorii planului nostru sunt în cele esențiale de acord în privința materiei de Religieune ; se deosebesc însă cu privire la distribuirea acesteea pe anumite restimpuri de propunere. Fac evidentă deosebirea la materia istorică și Catehism — la rugăciuni, cântări bisericesti, servitii divine etc. și așa nu ne potrivim cu herbartianii protestanți — în următoarea tabelă :

Materia istorică și Catehismul	Ziller	Rein	Autorii planului
	Timpul de propunere în ani		
(Cursul pregătitor	2	3	1)
Testamentul vechiu	3	1½	1½
Testam. nou : vieța lui Iisus	1	1½	1
Istoria bisericii universale	1	1	1½
" naționale	1	½	½
Catehismul		½	½
ani :	8	6	6

Să nu ne mirăm, că herbartianii dau însumătate atât de mare materiei biblice, propunându-o în 5, respective în 4 ani (Istoria bisericii universale, care la ei constă numai din *Faptele apostolilor* și *apostolul Pavel*, încă o iau din Biblie), căci pentru ei, cari sunt protestanți, singurul izvor al religiunii e sânta Scriptură (Biblia)¹⁾. Pentru Istoria bisericii lor naționale încă ajunge unul, respective jumătate de an, căci materia acesteea este numai *Reformațiunea și Luther*. Toate celelalte evenimente istorice bisericesti le iau în Istoria lor națională.

Cu totul altcum stă lucrul la noi.

Dr. D. P. Barcianu, mare aderent al lui Ziller, acceptează materia de Religieune stabilită de acesta, dară recunoaște și constată, că această materie „conține lucruri cu specială, națională și confesională, privire la Germanii protestanți și va trebui dar' înainte de toate acomodată trebuințelor naționale și confesionale ale Românilor . . . Iar' această acomodare se poate face numai prin conlucrarea . . . a mai multora și numai trecând timp la mijloc” (Ist. nat. în școal. pop., I. pag. 49). A trecut cam mult timp, de

când a scris regretatul Dr. Barcianu cuvintele citate, și din tabela de sus se vede, că autorii planului nostru nu au acomodat *trebuințelor naționale și confesionale* materia de Religieune. Ei nici pe departe n'au pătruns adevăratul înțeles al cuvintelor lui Barcianu, căci — „fără conlucrarea mai multora²⁾ — dau mai multă atențiune Testamentului vechiu, decât celui nou ; tot așa de trei ori mai multa atențiune bisericii universale decât celei naționale³⁾ de o parte, de altă parte pun Catehismul nostru pe o treaptă cu cel luteran, căruia Ziller nu-i dă nici o importanță. Pe lângă cea mai mare bunăvoință și încordare este imposibil a propune în câte o jumătate de an *Istoria bisericii noastre naționale* (incepând — chiar după Planul de învățământ — dela încreștinarea Românilor până la Șaguna, la care să se mai adaugă „Statutul organic și constituția bisericii ortodoxe române de astăzi⁴⁾ și *Catehismul* așa, ca tinerimea să se introducă „în evoluțiunea bisericii ortodoxe române pe baza istoriei și adevărilor religioase-morale . . .” — cum vrea Planul numit.

După ce am arătat, că distribuția materiei istorice și a Catehismului pe anii de școală, așa cum o face planul, nu este bună, trec la înșafăt materia.

Mă voiu ocupa mai întâiu cu *materia principală*. Această materie, cum am văzut, constă din *materia istorică* și din *anumite învățături religioase-morale*, ce au să se propună în școala populară.

Cu materia istorică, și mai ales cu cea a Testamentului vechiu, se ocupă Planul în mod detaiat, de numitele învățături însă nu face nici amintire. Un plan, făcut cum se cade, trebuie să indice materia istorică, ce are să se propună în o anumită clasă, și totodată și învățăturile religioase morale, ce au să se scoată din acea materie ținându-se seamă, că atât materia istorică cât și învățăturile abstrase să corespundă dezvoltării religioase-morale și intelectuale a școlărilor. Altcum planul este defectuos și defectul lui ne se poate ascunde sub cuvintele : „*Prin ele (adecă prin materia istorică) să se inițieze priceperea economiei divine și cunoștința revelată de Dumnezeu*” — cuvinte bine sunătoare, dar' nepricepute de mulțimea cătihanților de astăzi, nepricepute — și cu atât mai puțin executabile.

Cuprinsul Catehismului e expus destul de bine, dar' punerea *vieții veșnice, a învierii și judecării din urmă* la „Speranță” tradează, că autorii Planului nu se pricep în ale teologiei.

Cum stăm cu *materia secundară* de Religieune ? Sub toata critica. În această materie nu ne potrivim cu herbartianii protestanți, și autorii Planului ne-având ce să „traducă” și să „copieze” s'au mulțămît numai cu niște indegetări fără de nici un rost.

²⁾ La compunerea planului n'a conlucrat nici un teolog.

¹⁾ Autorii planului nostru încă împărtășesc asemenea vederi. Aceasta o deduc din cuvintele lor, când zic, că „să se prezenteze elevilor sânta Scriptură, ca *baza religiunii creștine*” (vezi Anul al IV-lea). Eu așa știu, că *baza religiunii noastre e sânta Scriptură și sânta Tradițiune*. În tot Planul nu se vorbește de s. Tradițiune.

³⁾ Imitând pe herbartianii germani, autorii Planului nostru zic, că „Istoria bisericii ortodoxe române dela întemeierea ei până astăzi să se propună „în legătură cu istoria”, dar' nu ne spun — căci nu pot spune — cum să facă aceasta cătihanții nostri. (Vezi „Religia” Anul al VI-lea). Unde e aci acomodarea la trebuințele *noastre* naționale și confesionale ? !

Esie lucru constatat, că cu nimic nu s'a făcu în școalele noastre atâta abuz, în detrimentul adevăratei religiosități, ca cu propunerea Rugăciunilor și Cântărilor bisericesti. Cărturarii nostri — nu mai vorbesc de oamenii de rând — și astăzi se roagă lui Dumnezeu recitând drept rugăciuni: Poruncile dumnezești, cele bisericesti, tainele etc. Planul trebuie să țină seamă de acest fapt înșirând cu numirea lor toate rugăciunile și cântările bisericesti, ce au să se propună în fiecare clasă. Trebuie să facă acest lucru de-oarece între materia principală de religione și între cântări și rugăciuni există oare-care legătura. În întreg planul însă nu se numesc decât șese rugăciuni și cinci rezponzorii la ectenii.

Curios e indicată lectura. Școlărilor din anul al IV, între altele, li-se recomandă: „*epistola apostolului Pavel către Corinteni* (a căta cătră Corinteni?) și *Galateni, cari se vor folosi apoi în Catehism*“. Admirabilă lectură pentru copii de 10—11 ani! Eu nu cred, că autorii planului s'au ocupat vrodată serios cu aceste epistole, căci altcum nu le puneau în chipul acesta în Planul de învățământ.

Și câte nu ar mai fi de zis!?

Se va observa, cum se poate, că un Plan atât de rău a fost aprobat de... Congresul național? Tot planul e lucru pripit, făcut în câteva zile, ca să se poată zice, că s'a făcut ceva.

Dar' un Plan de învățământ nu se compune în câteva zile, ci „*unui plan de învățământ, care să co-răspundă trebuințelor noastre culturale, trebuie să-î premeargă o lungă frământare teoretică și științifică cinstită și condusă de oameni competenți în materie...*“ Nu anchete ca vai de ele, ci „*trebuie create instituțiuni, în cari să se întrunească cei mai pricepuți și cei mai buni, să discute amănunțit chestiile, ce cer să fie agitate, când se tratează în materie de educațiune și instrucțiune. O lungă desbatere, operat-lucrare de oameni adevărat competenți trebuie să premeargă, până să ajungem a ne apuca să hotărăm alegerea și gruparea materialului în planurile școalelor noastre*“ (Vezi „Alcătuirea planurilor de învățământ“, articol scris de Dr. Petru Șpan în „Tribuna Poporului“. An, 1903, Nr. 184).

(Va urma)

Sântirea bisericii din Moniom

Comuna bisericască gr. or. rom. din Moniom, protopresbiteratul Bocșa Montană, constătătoare din abia 500 suflete, de multă vreme s'a pregătit a zidi o biserică nouă.

Pregătirile au început a se face încă sub decedatul preot Alexie Groza, iar cu trecerea din viață a acestuia, devenind administrator parohial al acestei comune preotul Petru Ieremia din Călnic, lucrurile au luat altă față și un mers mai răpede. Fiindu-i Sântiei Sale dată puțința a delătura neînțelegerile, ce le-a aflat în comună, a stabilit încrederea imprumutată și a însuflețit comuna bisericască, ca pe lângă capitalul

de 6000 cor. ce-l avea disponibil să mai jertfească încă mai 4000 cor., imediat s'a pus pe lucru și a concretizat facerea unui plan și specificațiuni de spese d-lui arhitect Demetriu Boitor din Oravița, care plan primindu-se de comitetul și sinodul parohial, a obținut și aprobatea Ven. Consistor, și așa lucrarea s'a putut începe încă vara aceasta.

Biserica e zidită din material solid și trainic, fiind acoperită cu țigla, iar turnul cu tînchea zincuită. Ți-e mai mare dragul a te uita la această biserică așezată pe o colină, și la care d-l arhitect Demetriu Boitor și-a arătat talentele sale. E un tiner brav și de multă speranță, creștin și român bun, cari însușiri l-au făcut să se bucure de stima celor ce-l cunosc. În deosebi însă credincioșii din comuna Moniom nu știu, cum să-i mulțamească, că pentru suma de 10.000 cor. le-a făcut o biserică despre a cărei frumsețe se va duce departe vestea. Împărțirea bisericii e foarte potrivită, nelipsindu-i lumina. Despărțământul dela naie e în formă de cruce. Templu e făcută de templarul sculptor Cotărlă, asemenea și corul. D-l arhitect a lucrat toate foarte frumos și ne bucurăm, că biserica noastră are astfel de fii.

Duminecă în 19 Decembrie a avut loc sântirea bisericii. Actul s'au săvârșit prin Prea On. Domn protopresbiter tractual Maxim Popoviciu, ca trimis al Prea Sântiei Sale Domnului Episcop diecezan, asistat de preoții Iosif și Petru Ieremia din Călnic, precum și de subscrisul ierodiacon. La intrarea în comună a fost întâmpinat Prea On. Domn protopresbiter de vrednicul jude comunal Ioan Stefan, iar la ușa bisericii de părintele Petru Ieremia și subscrisul. Părintele Petru Ieremia prezentând crucea și evangelia prin scurte și alese cuvinte, adânc emoționat, îi mulțamește d-lui protopop pentru venirea în numele Prea S. Sale D-lui Episcop spre îndeplinirea actului religios al sântirii bisericii.

S'a purces la însuș actul sântirii. La priceasnă Prea On. Domn protopresbiter M. Popoviciu adânc emoționat rostește o cuvântare acomodată, vorbind despre însămnătatea bisericii, și închee cu rugăciunea, ca Dumnezeu să caute spre poporul său, plinindu-i cererile, ce le va cere, mulțamind totodată și părintelui Petru Ieremia pentru osteneala mare, ce și-a dat-o la zidirea bisericii, precum și credincioșilor. Preotul Petru Ieremia mulțamește Prea On. Domn protopresbiter pentru sfaturile adevărat părintești adresate poporului credincios, rădică deosebitele merite, ce și le-a câștigat față de s. biserică judele Ion Stefan, codreanul Ion Stefan, și creștinii Ion Ciubă și Nicolae Meilă precum și episcopul Moise Meilă și aduce mulțamită și evlaviosului creștin Ion Păuța pentru suma de 140 cor. ce a jertfit cumpărând pentru s. biserică al treilea clopot. Corul copiilor din Călnic, condus cu multă pricepere de zelosul învățător din Călnic Sofronie Andrițoiu, a cântat foarte frumos cântările liturgice. Publicul asistent a fost foarte numărös, între cari și mulți bărbați și femei din Călnic, Astfel s'a terminat

actul sfințirii bisericii din Moniom, ducându-să toți la ale sale, mângăiați și încântați de frumseța serviciului dumnezeesc.

În fine, observ, că meritul cel mai mare la această biserică i-se atribuie Sântiei Sale părintelui Petru Ieremia, carele în timp numai de un an, de când administrează această comună, a făcut așa de mult. Sântia Sa au fost călăuzit de memorabilele cuvinte ale fericitului metropolit Veniamin: „Dacă fie-carele din noi va face ceea-ce poate spre binele bisericii, al patriei și al omenirii, nu va peri cetatea noastră“. Aibă dară mângăierea duhovnicească, că și Sântia Sa poate zice cu fericitul apostol Pavel: „Lupta bună am luptat etc.“.

Valea-Godinova în 22 Decembrie 1904.

Macarie Gușcă
ierodiacon

Varietăți

Locale. Decorarea d-lui președinte al Comunității de avere, *Constantin Burdia*, s'a efectuat cu mare solemnitate Luni în 9 Ianuarie n. în sala festivă a Comunității în fața unui număr public din loc și din toată granița prin comitele suprem, d-l *Carol de Pogány*. După predarea ordului, vicepreședintele Comunității de avere, d-l *P. Drăgălina*, salută pe sărbătorit în numele acestei instituțiuni, iar d-l *M. Pfeiffer*, directorul școlii civile, în numele orașului. La o oară d. a. s'a ținut banchet, la care a participat cam 200 de persoane, între cari mulți onorațori români și străini.

Caz de moarte. *Floare*, soția Mult stimatului părinte din Cliciova *George Popovici*, a trecut la cele eterne. La înmormântarea săvârșită cu mare pompă a pontificat I. P. C. S. D. Arhimandrit Vicar *Filaret Musta*, asistat de numeroși preoți. Întristata familie ni-a trimis următorul anunț funebrel:

Subscriși cu inimă frântă de durere, aduc la cunoștință numeroselor rudeni, amicilor și cunoscuților, că scumpa și preaiubita lor soție, mamă, soacră, bună și soră *Floare Popovici născ. Albulescu* Luni în 27 Decembrie 1904 la oarele 5½ p. m. și-a dat nobilul ei suflet în mâinile Atotputernicului Dumnezeu în etate de 66 de ani, fiind împărțită cu sf. taine. În mormântarea va fi Mercuri în 29 la oarele 11 a. m. împreună cu sf. liturgie, în biserica ortodoxă română din comuna Cliciova. Fie odihna ei fericită și memoria neuitată! *George Popovici* paroh ca soț; *Dr. George Popovici*, *Ana măr. Olariu*, *Dr. Iosif Popovici* ca fii și fiică; *Filip Albulescu* ca frate; *Elena Albulescu măr. Petroviu* ca soră; *Sebastian Olariu* protopresbiter ca ginere; *Elena Popovici n. Ianculescu* ca noră; *George, Aurora, Florica, Aurora, Elena, Tit, Eugenia, Ionel și Caiu* ca nepoți și nepoate.

Mulțămită publică. Pentru societatea de lectură „*Ioan Popasu*“ au mai încurs umătoarele mărini-

moase oferte: P. O. D. Dr. *George Popovici* protopresbiter a donat opul D. Sale: „*Istoria românilor bănățeni*“; iar O. D. *Ioan Trăilovici* preot în Cuptorea 2 cor. Primească mărinișii Domni și pe această cale mulțămitele noastre. Caransebeș la 20/XII 1904. *Romul Ancușa* v. președinte, *George Șdicu* cassar.

— M. On. Domni *Ioan Velovan*, preot în Rusca Montană și *Vasile Ciuta*, învățător în penziune în *Jebel*, au binevoit a rescumpără felicitările de Anul nou cu câte 2 coroane în folosul fondului „*Ioan Popasu*“. Cele mai călduroase mulțămite. *Dr. Olariu*.

Bibliografie

Domnul Dr. Vladimir Dimitrieviciu paroh orientală-sârbesc din Budapesta, care a scris în limba românească mai mulți articli în chestiunea nazarenismului și a cărui lucrare intitulată: „*Nazarenismul*“ apare tradusă în „*Foia Diecezană*“ și în scrt timp va apărea și în broșură separată, a dat la lumină volumul I. al colecțiunei sale de predici sub titlul: „*Зборник Проповсегу*“ (Tip. Matiei sârbe 1903. Carlovăț. Prețul 4 cor.) Volumul I. afară de prefață și afară de predica de introducere și de predica ținută cu ocaziunea instalării sale de paroh în Budapesta, cuprinde 31 de predici pentru fiecare Duminică de peste an începând cu Duminica 2 după Rusalii și până la Duminica 32. Predicile sunt adevărate cap-de-opere de retorică bisericească și fac cinste zelosului și talentatului autor.

Avizi

Onoratele comune bisericești și particularii, cari reteză cu obonamentul la „FOAIA DIECEZANĂ“ ori pentru alte lucruri cumpărate dela stăbilimentul nostru diecezan, sunt rugați, ca în interesul lor propriu să binevoască a-și achita cât mai curând datoria, pentru ca să nu fim siliți a încassă dela dâșii pretensiunile noastre pe calea procesului, prin ceea-ce li s'ar cauza nu-mai spese fără trebuință.

Totodată rugăm și pe acei p. t. Domni, cărora li s'a trimis spre vinzare „Calindarul Românilor“ pe anul 1905, ca să ni înăpoieze imediat exemplarele nevindute.

Administrația

Tipografiei și Librăriei diecezane

An nou fericit!

doresc tataror musafirilor mei

H. MIOC

restaurator.

„N E R A“

cassă de păstrare ca societate pe acțiuni în Bozoviciu

Convocare

Domnii acționari ai cassei de păstrare ca societate pe acțiuni „NERA“ se convoacă prin aceasta la

a VII-a adunare generală ordinară

care se va ține în Bozovici la 30 Ianuarie st. n. 1905 p. m. la 3 oare, în localitatea proprie a institutului.

Obiectele de pertractare :

1. Raportul direcțiunii și al comitetului de supraveghiere despre agendele institutului pe anul al VII-lea de gestiune 1904, decideră asupra bilanțului și darea absolutului, propunerea direcțiunii și decideră asupra întrebunțării profitului.

2. Alegerea comitetului de supraveghiere conform § 29 din Statut.

3. Eventuale propuneri.

4. Esmiterea a doi acționari pentru verificarea procesului verbal luat în adunarea generală.

P. T. Domni acționari, cari nu pot participa la adunarea generală, sunt rugați a ne remite plenipotența — foaia ultimă — subscrisă cu mâna proprie și vidimată de 2 martori cu cel mult 8 zile înainte de adunarea generală.

Bozoviciu la 2 Ianuarie 1905.

Direcțiunea

Intreprindere de zidiri.

Subscrisul am onoare a aduce la cunoștința on. public din loc și jur, că ca

Întreprinzător de zidiri

m'am așezat în Caransebeș și primesc tot soiul de întreprinderi de felul acesta precum și lucrări de Cement și Terasson.

Planuri de zidiri frumoase și făcute cu gust în diferite stiluri precum și în Secession pun la dispoziția on. public.

Rog M. O. Public să binevoiască a mă sprijini, eu din parte-mi promit, că i-mi voi da toată silința, ca M. O. Public să fie mulțumit cu lucrarea mea.

Cu toată stimă

PREKOP JÁNOS

1—3 [69]

întreprinzător de zidiri

strada Orșovei 139

Raport și încheierea conturilor pe anul 1904

a societății comerciale pe acții „Verendineana“.

Conform Bilanțului rezultă:

a) după dotarea fondului de rezervă cu 10%, conf. §. 49 din statute și

b) după acoperirea cheltuielilor de regie un venit curat de 29 Cor. 16 fil.

Să propune ca venitul curat să se transpună la capital.

Active			Contul-Bilanțului		Pasiv	
Cassa în număr	20	56	Capital acțional	3280	—	—
Mărfuri	740	60	Fond de rezervă	220	—	—
Realități	2700	—	Dividendă neredicată	182	—	—
Debitori	2550	—	Creditori	2300	—	—
			Profit curat	29	16	16
	Cor.	6011	16	Cor.	6011	16
Debit			Contul profitului și perderilor		Credit	
Spese generale	337	54	Venit dela mărfuri	942	77	77
Dare	187	—				
Porto postal	6	07				
Interese	220	—				
Salare	160	—				
10% starea fondului de rezervă	3	—				
Profit curat	29	16				
	Cor.	942	77	Cor.	942	77

Verendin în 31 Decembrie 1904.

Direcțiunea :

George Ionescu
președinte.

Iosim Muntean

Meila Velescu
Vasile Curescu

Nicolae Ienia, 118

Petru Velescu
contabil.

Subsemnatul comitet de supraveghiere esaminând bilanțul și contul profitului și perderilor le-am aflat întru toate esacte și în consonanță cu cărțile.

Verendin în 9 Ianuarie 1905.

Ienea Dumitru, 133

Stefan Ienea

Petru Popescu

Dumitru Ienia

Alecsa Mutașcu

Dumitru Curescu